

Викладач-стажист Неліна К.Г.
кафедри економіки, управління та адміністрування
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Мелітополь, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ РОЗСЕЛЕННЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ

Трансформація системи розселення – це суспільно-географічний процес поступового переходу систем розселення до прогресивних (регресивних) станів системи за рахунок кількісних та якісних змін зумовлених соціально-економічними та організаційно-управлінськими процесами в постіндустріальний період. Одним з факторів даної трансформації виступає реформування адміністративно-територіального устрою регіонів, що впливає на зміну адміністративно-управлінських функцій в поселеннях та локальних системах розселення (ЛСР) областей.

Адміністративно-територіальна реформа про добровільне об'єднання територіальних громад (ОТГ) [1] започаткована у 2015 році дала поштовх новій трансформації системі розселення. Запорізька область є однією з лідерів за кількістю ОТГ. Території Великобілозерської, Оріхівської та Чернігівської ЛСР вже повністю покриті ОТГ. Влітку 2018 року у 10 ЛСР області (Бердянській, Більмацькій, Веселівській, Гуляйпільській, Запорізькій, Кам'янсько-Дніпровській, Михайлівській, Приазовській, Розівській, Якимівській) більше половини територій склали новоутворені ОТГ [3]. Наступним кроком даної реформи має стати укрупнення районів на базі кордонів новоутворених ОТГ. В Запорізькій області планується створення 5-6 районів (округів), а саме:

- 1) Запорізького (Вільнянська, Запорізька та Новомиколаївська ЛСР);
- 2) Пологівського (Більмацька, Гуляйпільська, Оріхівська, Пологівська, Розівська та Токмацька ЛСР);
- 3) Бердянського (Бердянська, Приморська і Чернігівська ЛСР);
- 4) Мелітопольського (Веселівська, Мелітопольська, Приазовська та Якимівська ЛСР);
- 5) Василівського (Василівська, Великобілозерська, Кам'янсько-Дніпровська і Михайлівська ЛСР) [4].

Розглядається питання щодо можливості створення 6 району – Токмацького. Тобто, фактично укрупнення відбудеться здебільшого по межах субрегіональних систем розселення (ССР), однак з певними змінами.

На нашу думку, необхідно створити 6 районів: Запорізький, Мелітопольський, Бердянський, Василівський, Пологівський та Токмацький. До останнього потрібно віднести Токмацьку та Чернігівську ЛСР, з районним центром в м. Токмак. Вплив демографічної напруги населення Бердянська на Чернігівську ЛСР незначний, а територіальна близькість та транспортна

доступність до м. Токмак сприяє більш ефективному розвитку територій даних ЛСР. Історично склалось так, що Чернігівська ЛСР більш тяжіє до Токмацької. Токмак є містом обласного значення, має найвигіднішу транспортно-географічну доступність в області. На даний час, Токмацька ЛСР вирізняється негативною динамікою скорочення населення за рахунок природного та міграційного скорочення населення. Якщо Токмак втратить функції районного центру, а в майбутньому, можливо, і статус міста обласного значення, то Токмацька ЛСР зазнає негативною кількісної та якісної трансформації розселення.

Бердянський округ повинен складатись з Бердянської та Приморської ЛСР, оскільки вони займають приморське положення території та мають тісні функціональні зв'язки. Майбутні межі Мелітопольського округу повністю співпадають з межами Мелітопольської ССР. Більш розширені управлінські повноваження Мелітополя, як центру округу, сприятиме соціально-економічному розвитку поселень приморсько-фасадного типу розселення Якимівської та Приазовської ЛСР.

Оскільки Василівську ЛСР планують включити до Василівського округу, то до нього відповідно має увійти й Михайлівська ЛСР. Це пов'язано з їх географічним положенням, транспортною доступністю, певними функціональними зв'язками з Енергодаром, Кам'янсько-Дніпровською та Великобілозерською ЛСР.

До Пологівської ССР відносяться Пологівська та Гуляйпільська ЛСР. За новою реформою до Пологівського округу пропонують віднести ще Розівську, Більмацьку та Оріхівську ЛСР. Перші дві займають периферійне положення території відносно головних транспортних магістралей Запорізької області, мають невелику кількість поселень та характеризуються одними з найгірших показників скорочення населення в регіоні. Тому дане об'єднання є доцільним і сприятиме певному соціально-економічному розвитку цих ЛСР та зменшенню депопуляції населення в них. Щодо Оріхівської ЛСР, то її приєднання до Пологівського округу є дещо спірним. Оскільки Запоріжжя має істотний вплив на дану ЛСР. Проте, для соціально-економічного розвитку Пологівського округу та Оріхівської ЛСР дане об'єднання дасть позитивний ефект. По-перше, збільшиться надходження до місцевого бюджету Пологівського округу за рахунок Оріхівської ЛСР, де округ зможе розпоряджатися власними грошовими коштами на потреби громад всіх цих ЛСР, а не на розвиток обласного центру; а по-друге, невелика відстань між Оріховом та Пологами, сприятиме більш тісним функціональним зв'язкам з центром новоутвореного округу.

В Проекті Закону «Про засади адміністративно-територіального устрою України» [2] визначено, що загальна чисельність населення в районі повинна становити не менше 150 тис. жителів або район може мати меншу кількість жителів, якщо площа такого округу перевищує середню площу району по області. Запропонований поділ районів Мінрегіонбудом в Запорізькій області, скоріш за все, спирався на сумарні дані чисельності населення в майбутніх округах. Тому, виділення 6 району – Токмацького, буде суперечити даному Проекту. Загальна сума чисельності населення Токмацької та Чернігівської ЛСР у 2017 р. склала всього 70315 осіб.

Таким чином, в результаті реформи укрупнення районів в регіоні відбудуться трансформаційні процеси в ССР: зміниться їх склад, більшість поселень, які є

центрами ЛСР втраять адміністративно-управлінські функції, а центри новостворених округів навпаки зможуть розшири свої функціональні зв'язки на територію прилеглих до них ЛСР. Дана реформа сприятиме підтриманню та розвитку периферійних ЛСР за рахунок приєднання їх до більш розвинених.

Джерела та література:

1. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» №157-VIII від 05.02.2015 року. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

2. Проект Закону про засади адміністративно-територіального устрою України. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63508

3. У Запорізькій області три райони повністю покриті об'єднаними територіальними громадами. Укрінформ. 21.06.2018. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2484914-u-troh-rajonah-zaporizkij-oblasti-pokaznik-pokritta-otg-100.html>.

4. У Запорізькій області укрупнять райони: з 20 лишиться 5-6. Actual today. 15.12.2018. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://actual.today/u-zaporizkij-oblasti-ukrupnjat-rajoni-z-20-lishitsja-5-6/>

Науковий керівник: д.геогр.н., професор, завідувач кафедри економічної та соціальної географії Київського національного університету імені Тараса Шевченка Мезенцев К.В.